

The role of modern lifestyle in social ills of female high school students in Birjand

Layla Shojaei¹

nabiyollah eider²

Naser Hejazi³

Received: 5/3/2022

Accepted: 16/5/2022

Abstract

In today's societies due to the development of information technology, increasing diversity of goods, and differences in the experiences of the current generation from the previous generation, new or so-called modern lifestyles in society are emerging, which can lead to social harm due to non-compliance with Islamic values and norms. The purpose of this article was to investigate the relationship between modern lifestyle and attitudes toward social harms among second-year female students in Birjand in 2020, which was performed using a survey method and a questionnaire. The research community was composed of 16–18-year-old female students in Birjand in the academic year 2020-2021. The sample size was determined using Cochran's formula, as 360 people who were selected using stratified and cluster sampling method. Data were collected through a researcher-made modern lifestyle questionnaire and a standard questionnaire on attitudes toward structured social harms by Timurtash (2010). For data analysis, correlation coefficient tests with SPSS 24 software and confirmatory factor analysis with Amos25 software were used. The reliability of the questionnaire was calculated and evaluated using Cronbach's alpha method, based on which the Cronbach-alpha coefficient of research variables and its dimensions was greater than 0.7. In this article, the relationship between variables was measured which was confirmed using inferential statistics; That is, the results of Pearson correlation and structural equations showed that there is a significant and direct relationship between modern lifestyle and attitudes toward social harms. The results indicated that one of the main components that increase social harm in society is the modern lifestyle adolescents and young people adopt. The present article supports the relationship between the above two variables; In other words, the more girls tend to adopt a modern lifestyle, the more likely they are to develop harmful behaviors. Using Amos25 software and model drawing, the extent of changes in the predictor variable (social harms) was explained by the criterion variable (modern lifestyle).

Keywords: modern lifestyle, social harms, students, Birjand

1. PhD student in the sociology of Iran's social issues, Department of Sociology, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Dehaghan, Iran. shojaei150@yahoo.com

2. Assistant Professor, Department of Sociology, Shushtar Branch, Islamic Azad University, Khuzestan, Iran (corresponding author). n.eider@iau-shoushtar.ac.ir

3. Assistant Professor, Department of Sociology, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Dehaghan, Iran. info@dehaghan.ac.ir

مقاله علمی - پژوهشی

نقش سبک زندگی مدرن در آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر بیرجند

ناصر حجازی^۳

نبی‌اله ایدر^۲

لیلا شجاعی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۱۴

مشاهده مقاله منتشر شده: دوره ۱۶، شماره ۴

http://www.farhangekhorasan.ir/article_154203.html

چکیده

در جوامع کنونی به علت گسترش فناوری اطلاعات، تنوع روزافزون کالاها و تفاوت تجارب نسل فعلی از نسل پیشین، شاهد ظهور سبک‌های زندگی جدید یا به اصطلاح مدرن در جامعه هستیم که می‌تواند به دلیل عدم همخوانی با ارزش‌ها و هنجارهای اسلامی جامعه ایران منجر به بروز آسیب‌های اجتماعی در بین قشر نوجوان شود. هدف این مقاله بررسی رابطه سبک زندگی مدرن با نگرش به آسیب‌های اجتماعی در بین دانش‌آموزان دختر دوره دوم شهر بیرجند در سال ۱۳۹۹ بود که با استفاده از روش پیمایش و با ابزار پرسشنامه صورت گرفته است. جامعه پژوهش را دانش‌آموزان دختر ۱۸-۱۶ ساله شهر بیرجند در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ تشکیل داده‌اند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، ۳۶۰ نفر تعیین شد و با استفاده از شیوه نمونه‌گیری طبقه‌ای و خوشه‌ای به‌طور ترکیبی، انتخاب شدند. داده‌ها از طریق پرسشنامه‌های محقق‌ساخته سبک زندگی مدرن و پرسشنامه استاندارد نگرش به آسیب‌های اجتماعی ساخت‌یافته تیمورتاش (۱۳۸۹) جمع‌آوری شد. برای تحلیل داده‌ها، از آزمون‌های ضریب همبستگی با نرم‌افزار spss24 و تحلیل عامل تأییدی با نرم‌افزار Amos25 استفاده شد. پایایی پرسشنامه با استفاده از روش

۱. دانشجوی دکترای تخصصی جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران
shojaei150@yahoo.com

۲. استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران. نویسنده مسئول
n.eider@iau-shoushtar.ac.ir

۳. استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران
info@dehaghan.ac.ir

آلفای کرونباخ، محاسبه و مناسب ارزیابی شد که بر اساس آن ضریب متغیرهای پژوهش و ابعاد آن بیش از ۰/۷ بود. در این مقاله با به‌کارگیری آمار استنباطی، رابطه متغیرها از هم سنجیده شد و رابطه، مورد تأیید قرار گرفت؛ یعنی نتایج همبستگی پیرسون و معادلات ساختاری نشان داد که ارتباط معنادار و مستقیمی بین سبک زندگی مدرن با نگرش به آسیب‌های اجتماعی وجود دارد. نتایج نشان داد که یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌هایی که موجب افزایش آسیب‌های اجتماعی در جامعه می‌شود، سبک زندگی مدرنی است که نوجوانان و جوانان اتخاذ می‌کنند. مقاله حاضر از رابطه دو متغیر فوق با یکدیگر حمایت می‌کند؛ به عبارت روشن‌تر، هرچه گرایش دختران نسبت به اتخاذ سبک زندگی مدرن بیشتر باشد احتمال بروز رفتارهای آسیب‌زا در آن‌ها افزایش می‌یابد. با استفاده از نرم‌افزار Amos25 و رسم مدل مقدار تغییرات متغیر پیش‌بین (آسیب‌های اجتماعی) به وسیله متغیر ملاک (سبک زندگی مدرن) تبیین شد.

واژه‌های کلیدی: سبک زندگی مدرن، آسیب‌های اجتماعی، دانش‌آموزان، بیرجند

مقدمه

مفهوم سبک زندگی که از آن با عنوان شیوه زندگی یا سبک زیستن یاد می‌شود، اولین بار در سال ۱۹۲۹ توسط آدلر^۱، روان‌شناس اجتماعی، مطرح شد (شریفی، ۱۳۹۱: ۵۰). «سبک زندگی مجموعه‌ای از ارزش‌ها، نگرش‌ها، نمونه‌های عاداتی رفتار، هوی و هوس‌ها و شیوه‌های تبیین شرایط اجتماعی یا شخصی است که نوع خاص واکنش فرد را مشخص می‌کند» (Fuchino, et al., 2003: 9).

بنا بر عقیده کاکرهام، سبک زندگی الگوی تجمعی از رفتارهاست که بر اساس انتخاب از گزینه‌های در دسترس افراد بر اساس فرصت‌های زندگی آن‌ها پایه‌ریزی شده است. این فرصت‌ها شامل تأثیرات جنس، سن، سطح آگاهی افراد و شرایط زندگی هستند که بر انتخاب سبک زندگی تأثیر می‌گذارند. رفتارهایی که از این انتخاب‌ها شکل می‌گیرند، می‌توانند عواقب مثبت و منفی داشته باشند (Cockerham, 2000: 32).

در حقیقت سبک زندگی در پایان راه تمدن‌سازی غربی مطرح شد و نتیجه تمدن غربی و مدرنیته متأخر بود. بر این مبنا، شکل‌گیری جامعه مدرن، نظام طبقاتی، الگوی مصرف و نظایر آن در غرب نقطه پیدایش موضوع و مفهوم سبک زندگی غربی است (خانی، ۱۳۹۴: ۱۴۹). همگام با دگرگونی‌های صنعتی در دنیا نیز خانواده ایرانی در نیمه قرن اخیر، شاهد دگرگونی‌های چشمگیری در روابط خانوادگی، تعاملات اجتماعی و تغییر نگرش نسبت به امور اجتماعی بوده است (فاضل، حق‌شناس و کشاورز، ۱۳۹۰: ۱۴۰) و سبک‌های زندگی جدیدی که در جامعه ایرانی تحت تأثیر تعامل با غرب ایجاد شده در تغییر عادت‌های رفتاری زنان اثر گذاشته است (خواجانه‌نوری، روحانی و هاشمی، ۱۳۹۰: ۹۰). همچنین سبک زندگی زنان و دختران (شیوه مصرف، نحوه پوشش، افکار و نگرش) نسبت به نسل پیشین که برخورد کمتری با فرهنگ غرب داشته‌اند، متفاوت است.

از طرف دیگر امروزه نوجوانان عرصه مواجهه خرده‌فرهنگ‌های متکثر هستند؛ این تکثر و گوناگونی باعث می‌شود تا کنشگران هر لحظه با دنیایی از تغییرات و تصمیم‌ها مواجه شوند. از سوی دیگر جوانان همواره میل به دیده‌شدن و متمایز بودن دارند و این امر سبب می‌شود تا به دنبال راه‌هایی برای ایجاد تمایز باشند و وسیله‌ای که دنیای مدرن در اختیار انسان‌ها قرار می‌دهد، سبک زندگی است. نوجوانان و جوانان بیش از هر گروه دیگری از کنشگران عرصه سبک زندگی مدرن هستند. آن‌ها بر مبنای سبک زندگی که برمی‌گزینند، هویت خود را تعریف می‌کنند و نقاط متمایز خود را با گروه‌های دیگر به نمایش می‌گذارند (ملاحسنی، ۱۳۹۲). جوانی جمعیت خود به‌عنوان یک پرسمان پیچیده اجتماعی در برابر کشور قرار دارد. کشور ما دارای ویژگی‌های منحصربه‌فردی است؛ از یک طرف بافت جمعیتی بسیار جوانی که نزدیک به ۴۵٪ جمعیت آن را جوانان زیر ۲۰ سال تشکیل می‌دهند و از طرف دیگر تحولات اجتماعی سریع و هجوم فرهنگی در سطح جامعه، سبب شده است تا به طور روزافزون شاهد افزایش آسیب‌های اجتماعی باشد. در ایران تا پایان سال ۱۳۸۳، بالاترین بزهکاری کودکان زیر ۱۸ سال سرقت است و ۵۳٪ افراد بزهکار به واسطه سرقت دستگیر شده‌اند. آمار دختران فراری که در مراکز بهزیستی نگهداری می‌شوند در سال ۱۳۸۱ از ۷۲۴ مورد به ۲۹۶۲ مورد در سال ۱۳۸۳ رسید (معتمدی، ۱۳۸۶: ۳۲۷). میزان خودکشی سالیانه، حدود ۶ نفر در هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت است که میزان خودکشی منجر به

مرگ در سال ۱۳۸۰، ۶/۴٪ گزارش شده است. اقدام به خودکشی در زنان بیشتر از مردان است و این میزان در زنان ۵/۱٪ هزار نفر بوده است (جهانگیری، برخوردار و برخوردار، ۱۳۸۸: ۲۲۰). همچنین در یک بررسی با عنایت به تحقیقات انجام‌شده در زمینه انواع آسیب‌های دانش‌آموزی (سلیمانی‌نیا، جزایری و محمدخانی، ۱۳۸۴: ۷۵؛ زاده‌محمدی و احمدآبادی، ۱۳۸۷: ۸۷)؛ محققان دریافتند که مصرف الکل با ۲۱/۶٪ شایع‌ترین آسیب اجتماعی در میان نوجوانان کشور است و بعد از آن رفتار جنسی نایمن ۱۹/۵٪، خشونت ۱۰/۴٪، مصرف مواد ۱۰/۱٪ و اقدام به خودکشی ۶/۲٪ قرار دارد و همچنین با بررسی شیوع رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان متوسطه، نتایج حاکی از آن بود که برحسب خرده مقیاس پنج‌قسمتی، به ترتیب، گرایش به جنس مخالف با ۳/۲۴٪، رابطه و رفتار جنسی با ۲/۱۵٪، مصرف الکل با ۲٪، سیگارکشیدن با ۱/۸۷٪ و مصرف مواد و روان‌گردان با ۱/۷۴٪ دارای بیشترین فراوانی بودند. رواج آسیب‌های اجتماعی در بین دانش‌آموزان مدارس باعث سرایت این انحرافات به سایر دانش‌آموزان می‌شود و خسارت‌های جبران‌ناپذیری به سرمایه‌های ملی و عمومی وارد می‌کند. علاوه بر ایجاد هزینه‌های کلان مادی، موجب به‌خطرافتادن بهداشت روانی خانواده‌ها و نزدیکان می‌شود و تهدیدی برای انسجام اجتماعی می‌گردد و می‌تواند زمینه‌ساز جرمی بزرگ‌تر در آینده باشد (ایمان، بهمنی و دلاور، ۱۳۹۵: ۱۴۰-۱۴۱). آسیب‌های اجتماعی در هر جامعه‌ای یکی از عمده‌ترین عوامل تهدیدکننده نظام اجتماعی به حساب می‌آیند. بنیان هر جامعه متکی به هم‌نوایی اعضای آن با ارزش‌ها و هنجارهای آن است؛ اگر اعضای جامعه از هنجارهای اجتماعی سرپیچی کنند، جامعه نمی‌تواند به آسانی کارکردهای خود را انجام دهد؛ بنابراین دچار بی‌سازمانی و بی‌نظمی می‌شود (کوهی، ۱۳۹۲: ۲۸). امروزه، ماهیت پیچیده آسیب‌های اجتماعی ایجاب می‌کند تا در برخورد و شناخت با تجدید و تکمیل نظریات موجود، با اتکا به یافته‌های نوین، دایره شناخت خود را گسترده‌تر سازیم. از این منظر، سبک زندگی به‌مثابه ابزاری اساسی قابلیت و کارایی فراوانی در تبیین و توضیح مسائل و مشکلات، از جمله آسیب‌های اجتماعی دارد. در عصر جدید پیشرفت علم و فناوری و گسترش روزافزون اطلاعات از یک‌سو و تحولات سریع اجتماعی، تفسیر سبک زندگی و پیچیدگی‌های زندگی امروزی، ازسوی دیگر، آسیب‌پذیری انسان‌ها را افزایش می‌دهد.

این در شرایطی است که سیاست‌گذاران و متولیان فرهنگی جامعه بر پرورش نوجوانان ایرانی بر اساس معیارها، ارزش‌ها و هنجارهای سنتی و اسلامی تأکید دارند؛ ولی برخی از دختران نوجوان ایرانی تعریف دیگری از هویت، به‌هنجاربودن و زندگی مطلوب دارند که بر اساس این تعاریف به سبک زندگی خاصی گرایش پیدا می‌کنند که با ارزش‌ها و هنجارهای جامعه ایران همخوانی ندارد که این موضوع باعث نگرانی می‌شود؛ زیرا مدرنیته و سبک زندگی غربی نشأت گرفته از آن در لایه‌های مختلف زندگی فردی و اجتماعی دختران نفوذ خواهد کرد و ممکن است منجر به بروز آسیب‌های اجتماعی، چون مصرف‌گرایی، فردگرایی، فعالیت‌های فراغتی پرخطر و دیگر آسیب‌هایی شود که مغایر با ارزش‌ها و هنجارهای جامعه اسلامی ایران است.

از آنجاکه مقاله حاضر در قلمرو مباحث توسعه اجتماعی، انسانی و فرهنگی و همین‌طور امور زنان قرار می‌گیرد، می‌تواند مورد استفاده تمام افرادی باشد که به هر نوع، با برنامه‌ریزی‌های اجتماعی و فرهنگی، بویژه در مورد مسائل مرتبط با دختران و خانواده در سطح شهرستانی و استانی مرتبط هستند. از سوی دیگر شناخت و آگاهی از نقش سبک زندگی مدرن در نگرش دختران به آسیب‌های اجتماعی در جامعه مورد مطالعه می‌تواند زمینه‌ساز ارائه راهکارهایی در این زمینه باشد؛ بنابراین این نیاز احساس می‌شود که باید پژوهشی تجربی در این باره صورت گیرد که نظریات اندیشمندان خارجی در فضای اجتماعی ایران تنها در سطح نظری باقی نماند و در یک جامعه خاص و واقعی این نظریات بازآزمایی شوند و به‌تبع آن، یافته‌های آن پژوهش‌های بزرگ در فضای اجتماعی ایران تنها در سطح انتزاع باقی مانده است و صرف نقل قول از آن‌ها نمی‌تواند به تقلیل گرایش به آسیب‌های اجتماعی در بین دختران کشور ما کمک کند.

استان خراسان جنوبی همانند سایر استان‌ها در جریان تحولات فرهنگی و اجتماعی وسیعی قرار گرفته است که از مهم‌ترین این تحولات، تغییر در سبک زندگی نوجوانان و جوانانی است که موجب شده است تا با چالش‌های جدی روبه‌رو شوند. با توجه به بافت فرهنگی و سنتی که در این استان وجود دارد و بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر با ۷۶۸۸۹۸ نفر می‌باشد و در این میان، جمعیت دانش‌آموزان دختر بر اساس آمار کارشناس آموزش متوسطه به‌طور تقریبی ۵۰۰۰ نفر است، در نظر گرفتن بافت فرهنگی - اجتماعی استان و جمعیت دانش‌آموزان دختر می‌تواند به برنامه‌ریزان اجتماعی و مدیران سازمان‌ها و نهادهای گوناگون در سطح جامعه کمک کند تا

برنامه‌های خود را هدفمند دنبال کنند و استراتژی سابق خود در جهت پیشبرد اهداف جامعه و تقلیل آسیب‌های اجتماعی در بین دختران را مجدداً مهندسی نماید.

با توجه به در نظر گرفتن اهمیت موضوع، مقاله حاضر، به دنبال پاسخگویی به اهداف زیر است: بررسی رابطه سبک زندگی مدرن با نگرش به آسیب‌های اجتماعی (سرقت، پرخاشگری، مسائل جنسی، خودکشی، فرار از خانه، ارتباط با جنس مخالف) در بین دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهر بیرجند.

که در کنار هدف کلی فوق، اهداف فرعی زیر نیز پیگیری می‌شود:

- شناسایی ابعاد مختلف سبک زندگی مدرن.
- بررسی متون، دیدگاه‌ها و نظریات صاحب‌نظران مختلف مرتبط با سبک زندگی.
- بررسی رابطه سبک زندگی مدرن با نگرش دانش‌آموزان به آسیب‌های اجتماعی.
- ارائه راهکارهایی برای تقلیل آسیب‌های اجتماعی در بین دانش‌آموزان دختر شهر بیرجند به‌عنوان هدف کاربردی تحقیق.

پیشینه تحقیق

در زمینه نقش تبیین‌کننده سبک زندگی در نگرش به آسیب‌های اجتماعی، پژوهش‌های متعددی انجام گرفته است.

عباسی و دیگران (۱۴۰۰) مقاله‌ای با عنوان «پیش‌بینی گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس ادراک جو عاطفی- روانی خانواده و سبک فرزندپروری با میانجی‌گری سبک زندگی سلامت در نوجوانان» انجام داده‌اند. روش پژوهش، همبستگی از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. نتایج تحلیل همبستگی پیرسون نشان داد که فرزندپروری مقتدرانه، فرزندپروری سهل‌گیرانه و فرزندپروری مستبدانه، با سبک زندگی سلامت نوجوانان دارای اثر مستقیم معنادار است ($p < 0/001$) و توانسته‌اند به ترتیب $27/2\%$ ، $8/4\%$ و $8/2\%$ از واریانس این متغیر را تبیین کنند. در ادامه تأثیر جو روانی عاطفی خانواده بر سبک زندگی سلامت نوجوانان دارای اثر مستقیم معنادار بوده و توانسته $31/8\%$ از واریانس این متغیر را تبیین نماید. درنهایت سبک زندگی سلامت بر رفتارهای پرخطر نوجوانان دارای اثر مستقیم معنادار است ($p < 0/001$) و توانسته $39/4\%$ از

واریانس این متغیر را تبیین کند. کردبچه، چیت‌ساز و سعیدی (۱۳۹۹) مقاله «شناسایی عوامل مؤثر بر مصرف نمادین در سبک زندگی نوجوانان» را به روش کیفی و تحلیل اطلاعات با استفاده از روش تفسیری اشتراوس و کوربین و انجام فرایند کدگذاری به صورت دستی انجام داده است. آنچه از مجموع ۲۹ مقوله محوری کدگذاری مصاحبه‌ها استخراج شد عبارت‌اند از: اهمیت برند و مد، استفاده از شبکه‌های اجتماعی، گذراندن اوقات فراغت با دوستان، غرب‌گرایی، تمایل به بزرگ‌سالی، تمایل به جنس مخالف، تصور و عملکرد بهتر در زمان استفاده از موارد دلخواه، عدم رغبت به سینما که نشان می‌دهد که نسل نوجوانان دهه ۸۰ در ایران به دنبال نوعی مصرف نمادگرایانه و نمایشی است که با انتظارات و مطالبات با اقشار دیگر تفاوت دارند.

عبدالهی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان "نقش سبک زندگی خانواده در گرایش اطفال و نوجوانان به مواد مخدر و روان‌گردان با تأکید بر ارائه الگوی پیشگیری رشدمدار" با تأکید بر ارائه الگوی پیشگیری رشدمدار در شهرستان کرج که به روش توصیفی و پیمایشی انجام شده، دریافته است که در بین سه نوع سبک زندگی؛ سبک زندگی اسلامی با ضریب (۰/۶۰) تأثیرگذاری بیشتری بر پیشگیری رشدمدار و بعد از آن سبک زندگی بینابینی در جایگاه دوم قرار دارد. علاوه بر این پیشگیری رشدمدار با ضریب منفی (۰/۵۳-) اثر معکوسی بر گرایش اطفال و نوجوانان به مواد مخدر و روان‌گردان دارد؛ در نتیجه با افزایش میزان پیشگیری رشدمدار گرایش اطفال و نوجوانان به مواد مخدر و روان‌گردان کاهش می‌یابد.

در تحقیقی با عنوان «تأثیر فضای مجازی بر سبک زندگی دانش‌آموزان متوسطه خراسان شمالی» از امانی و ریحانی شیروان (۱۳۹۷) به روش پیمایشی است. برای آزمون سؤالات و مشخص شدن مقدار و میزان تأثیر از ضریب همبستگی پیرسون و آزمون رگرسیون استفاده شده است. یافته‌ها نشان داد که بین مؤلفه‌های سبک زندگی دانش‌آموزان و فضای مجازی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و این طور نتیجه‌گیری می‌شود که با تقویت هویت اجتماعی و ملی جوانان با استفاده از فناوری‌های مدرن و حفظ و تقویت فرهنگ بومی می‌توان انسجام و وحدت ملی را افزایش داد.

بامری و سالارزایی (۱۳۹۷) در مقاله «تحلیل رابطه بین سبک زندگی و تربیت جنسی نوجوانان شهر زاهدان با نگاهی به پیشگیری از جرم» بر آن بودند تا تحلیل نمایند که سبک زندگی نوجوانان

چه میزان در بزه آنان مؤثر است. نوع تحقیق، توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای، اسنادی و میدانی است. نتایج نشان داد، در تمامی شاخص‌های مطرح‌شده با SIG به‌دست‌آمده ۰/۰۰۰ گویای رابطه مستقیم و مثبت بین سبک زندگی و تربیت جنسی است و تفاوت معناداری بین دو گروه نوجوان دختر و پسر در وضعیت تربیت جنسی وجود دارد و در کل تربیت مثبت جنسی در پیشگیری از ارتکاب جرائم جنسی به معناداری مؤثر است.

رامرودی، خنجرخانی و باقری مجد (۱۳۹۹) در یک بررسی به این نتیجه رسیدند که آسیب‌های اجتماعی چون سرقت، پرخاشگری، مواد مخدر، قتل، تخریب، کج‌رفتاری جنسی، ارتباط نامناسب، پیش‌داوری و خشم تحت تأثیر نوع سبک زندگی فرد بروز و ظهور می‌یابند.

کرمی (۱۳۹۹) تحقیقی را با عنوان «بررسی جایگاه خانواده در کاهش آسیب‌های اجتماعی در دانش‌آموزان»، با روش علمی-مروری (کتابخانه‌ای) انجام داده و از انواع مقالات، کتاب‌ها و مجلات معتبر استفاده کرده است. یافته‌ها حاکی از آن است که جایگاه خانواده نسبت به گذشته در تربیت کودکان خود تغییر کرده است و مسئولیت بیشتری بر دوش آن‌ها وجود دارد. کودکان و دانش-آموزان به علت روح لطیف و ساده‌ای که دارند بیشتر از گروه‌های دیگر در خطر گرفتارشدن در آسیب‌های اجتماعی هستند. آن‌ها هر سخنی را بدون در نظر گرفتن عواقب آن و فقط با دیدن ظاهر جذاب آن پذیرش می‌کنند و به همین دلیل است که باید برای جلوگیری از وجود چنین خطرات و پیشامدهایی به جایگاه خانواده‌ها در زندگی و تربیت کودکان و دانش‌آموزان بیشتر اهمیت دهیم و آن‌ها را در این راه یاری کنیم.

علیزاده آرند (۱۳۹۶) مطالعه‌ای در مورد آسیب‌های اجتماعی متأثر از سبک زندگی، با رویکرد بررسی تغییرات سبک زندگی در خانواده‌های ایرانی انجام داد. یافته‌ها حاکی از آن بود که در جامعه ایرانی با توجه به اعتقادات مذهبی، آداب و رسوم و سنن گذشتگان، پیشرفت‌ها و تغییرات به‌وجودآمده، موجب ایجاد سبک زندگی جدید ایرانی شد و در پی آن، حذف کامل مشخصه‌های سبک سنتی ایرانی و واردشدن به سبک مدرنیته بدون توجه به ریشه‌ها و سنن خانواده‌ها در جامعه، منجر به دامن‌زدن به آسیب‌های اجتماعی شد و بیش از پیش دامنه گسترش آسیب‌های اجتماعی را افزایش داد و موجب زایش آسیب‌های اجتماعی نو گردید.

عباسی اسفجیر و تقوی (۱۳۹۶)، در مقاله‌ای که با عنوان «بررسی میزان و نوع کجروی در میان دانش‌آموزان: کاربرد تحلیل عاملی و تحلیل خوشه‌ای» انجام دادند، برای شناسایی انواع کجروی اجتماعی، از آزمون تحلیل عاملی استفاده کردند و به منظور طبقه‌بندی مناسب بر مبنای همگنی موجود در بین شاخص‌های انواع کجروی، آن‌ها را به شیوه تحلیل خوشه‌ای مورد سنجش و تفسیر و تبیین قرار دادند. در این تحقیق با استفاده از آزمون تحلیل عاملی، پنج نوع کجروی در میان دانش‌آموزان شناسایی شد: ۱. کجروی اعتیاد به مواد مخدر و محرک به میزان ۵/۵٪، ۲. کجروی نوع خرابکاری به میزان ۸/۳٪، ۳. کجروی نوع فرهنگی (بدحجابی) به میزان ۹/۶٪، ۴. کجروی نوپدید به میزان ۱۴/۵٪ و ۵. کجروی طبیعت‌آزار به میزان ۱۵/۶٪.

کریمی مزیدی و دیگران (۱۳۹۲) نیز در مقاله‌ای با عنوان «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر در کاهش کجروی در بین دانش‌آموزان پسر ۱۵-۱۸ سال شهر تهران» انجام دادند. این مطالعه به روش پیمایشی در بین ۳۸۴ نفر از دانش‌آموزان پسر مناطق ۵، ۱۲ و ۱۵ شهر تهران انجام شد. برای تحلیل داده‌ها، از همبستگی، رگرسیون خطی و کای اسکوتر استقلال استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که با ضریب اطمینان ۹۵٪ بین سرمایه اجتماعی و تمام ابعاد آن اعم از مشارکت، اعتماد، حمایت و انسجام اجتماعی همچنین سن، پایه تحصیلی و پایگاه اقتصادی و اجتماعی به‌عنوان متغیرهای زمینه‌ای، رابطه معناداری وجود دارد. نتایج حاکی از آن است که هر اندازه افراد در ساختار جدید اجتماعی دارای سرمایه اجتماعی بالاتری باشند؛ یعنی این متغیر به‌عنوان مجموعه ذخایر ارزشمندی، مانند حمایت‌های اجتماعی، روانی و مالی، حس تعلق، وابستگی و مشارکت در جنبه‌های مختلف زندگی اجتماعی برای افراد وجود داشته باشد، سلامت اجتماعی افراد در جامعه جدید در وضعیت بهتری قرار خواهد گرفت.

نوفزیگر و کورتز (Nofziger & Kurtz, 2005: 3) مقاله‌ای را با عنوان "مجرم نوجوان" انجام دادند. نتایج تحقیق بیانگر این واقعیت بود که پیوندهای ضعیف با والدین و نگرش منفی به نظام حقوقی می‌تواند تمایل به ارتکاب سرقت و بزهکاری را افزایش دهد؛ بنابراین پیوندهای مناسب والدین با فرزندان و برخورداری از درکی روشن نسبت به نظام حقوقی، می‌توانند به‌عنوان عوامل پیشگیری‌کننده از جرم و بزهکاری عمل کنند.

سلمی و کیویووری (Salmi & Kivivuori, 2006: 123) پژوهشی را با عنوان «ارتباط بین سرمایه اجتماعی و جرم و جنایت نوجوانان» انجام دادند. نتایج تحقیق بیانگر این واقعیت بود که هنگامی که متغیرهای سطح فردی و ساختاری (مثل خودکنترلی) کنترل شده بود؛ پایین بودن حمایت از سوی والدین، پایین بودن کنترل از سوی معلم و پایین بودن اعتماد بین اشخاص، با رفتار بزهکارانه همبستگی دارد.

گلدستین و هاون (Goldstein & Heaven, 2000: 1169) در پژوهشی با عنوان «ادراک نوجوان از بزهکاری خانواده و تعدیل هیجان»، به این نتیجه دست یافتند که نظارت ناکافی و دادن آزادی‌های بی‌حد و حصر به نوجوانان، از عوامل مهم گرایش نوجوانان به کج‌روی است. لام (Lamm, 2006) مطالعه‌ای در مورد تأثیر دین‌داری بر شرکت در قمار انجام داد، نتایج نشان داد که مذهب چه به صورت خصوصی «مانند نماز خواندن، اعتقاد به خدا و...» و چه به صورت عمومی «مانند کلیسارفتن و شرکت در مراسم مذهبی و...» بر سبک زندگی، عادات و تصمیمات افراد، اثر می‌گذارد و کسانی که مذهبی هستند، اخلاقیات را بیشتر رعایت می‌کنند و از زندگی رضایت بیشتری دارند.

کاکرهام (Cockerham, 2004) نیز نشان دادند که سبک زندگی سالم، تعیین‌کننده اجتماعی مهمی در روندهای اخلاقی جوامع سوسیالیست قبلی است. کاکرهام و هینت به آموزه‌های اسلامی اشاره کردند که شاخص مهمی در کاهش مصرف الکل در نظر گرفته می‌شود. درحقیقت آنان مذهب را به‌عنوان یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار در ایجاد سبک زندگی سالم در نظر می‌گیرند. نونماکر، نلی و بلون (Nonnemaker, Neely & Blun, 2003) و دیگران نیز نشان دادند که دینداری به‌مثابه نوعی سبک زندگی، سبب محافظت نوجوانان در برابر اعمالی مانند سیگار کشیدن، نوشیدن الکل، مصرف مواد افیونی، برقراری رابطه جنسی نامتعارف و غیره می‌شود. بندا و کروین (Benda & Corwyn, 2001) به بررسی رابطه رفتارهای مذهبی و آسیب‌های اجتماعی پرداختند. تحلیل‌ها نشان داد که دینداری با جرم رابطه معناداری دارد و دینداری عامل مهم پیش‌بینی و عاملی بازدارنده در ارتکاب به جرم است.

جمع‌بندی پیشینه

اگرچه مطالعات ادبیات پیشین، اهمیت مقوله جنسیت را در نگرش به آسیب‌های اجتماعی بر اساس سبک زندگی مدرن، در سال‌های اخیر نشان می‌دهد؛ اما در این حوزه با پژوهش‌هایی مواجه هستیم که در آن به مکانیسم نقش سبک زندگی مدرن بر نگرش به آسیب‌های اجتماعی به‌ویژه در دانش‌آموزان دختر شکل نگرفته است و این امر از اعتبار موضوع کاسته است. علاوه بر این، برخی از این مقالات فقط به یک یا دو بعد از مؤلفه‌های سبک زندگی مدرن و نگرش به آسیب‌های اجتماعی، آن هم بیشتر در حوزه‌های روان‌شناسی و سلامت پرداخته‌اند. به نظریه‌هایی که به تبیین متغیرهای پژوهش پرداخته‌اند نیز انتقاداتی وارد است؛ نظریه‌هایی که بتوانند همزمان رابطه بین سبک زندگی و آسیب‌های اجتماعی را تحلیل کنند، بسیار محدود انجام شده‌اند. پس با توجه به مغفول ماندن اکثر تحقیقات در زمینه بررسی نقش سبک زندگی مدرن بر نگرش به آسیب‌های اجتماعی بر روی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم، سعی شده است که به صورت جامع‌تری به این موضوع پرداخته شود. ضرورت پرداختن به این موضوع زمانی مشخص می‌شود که آگاه باشیم سبک زندگی، بویژه در میان دانش‌آموزان به‌عنوان نسل آینده و گردانندگان جامعه، یک ابزار نرم و فرهنگی برای مدیریت اجتماعی به شمار می‌آید و موجب شناخت هویت خودی از بیگانه است.

چارچوب نظری

به اعتقاد گیدنز سبک زندگی مجموعه‌ای کم‌وبیش جامع از عملکردهاست که فرد آن‌ها را به کار می‌گیرد؛ چون نه تنها نیازهای جاری او را برمی‌آورند؛ بلکه روایت خاصی را هم که وی برای هویت شخصی خود برگزیده است، در برابر دیگران متجسم می‌سازند. سبک زندگی روش الگومند مصرف، درک و ارزش‌گذاری محصولات فرهنگ مادی است که استقرار معیارهای هویتی را در چهارچوب زمان و مکان میسر می‌کند (گیدنز، ۱۳۸۰: ۳۰۰). طبق نظریه گیدنز، مفهوم سبک زندگی بر این اندیشه مبتنی است که هر فردی در زندگی روزمره خود از الگو یا طرح رفتاری مشخص (مانند یک نظم عادی در کار، اوقات فراغت و زندگی اجتماعی) و تکراری دنباله‌روی می‌کند. سبک زندگی تصمیم‌هایی هستند که هر کسی از روی اختیار درباره نحوه عمل روزمره

خود برمی‌گزینند (همان: ۳۰۲). براساس رهیافت نظری بوردیو^۱ نیز سبک‌های زندگی متفاوت افراد، به بازتولید ذائقه‌ها و در نتیجه منش متمایز می‌انجامد؛ زیرا سبک زندگی همان فضایی است که کنشگران در ذیل آن می‌آموزند چگونه زندگی کنند، چه چیز را ارجح بدانند و در نهایت چه چیز را زیبا بشمارند (ابراهیمی و بهنویی‌گدنه، ۱۳۸۹: ۱۴۰).

از نگاه بوردیو (۱۳۹۱) شرایط عینی زندگی و موقعیت فرد در ساختار اجتماعی، به تولید منش خاص منجر می‌شود و منش دو دسته نظام است؛ نظامی برای طبقه‌بندی اعمال و نظامی برای ادراکات و شناخت‌ها (قربچه‌ها). نتیجه نهایی تعامل این دو نظام، سبک زندگی است. سبک زندگی همان اعمال و کارهایی است که به شیوه‌ای خاص طبقه‌بندی شده‌اند و حاصل ادراکات خاص هستند. همچنین سبک زندگی تجسم‌یافته ترجیحات افراد است که به صورت عمل درآمده و قابل مشاهده است؛ الگویی غیرتصادفی که ماهیت طبقاتی دارد. همچنین بوردیو سبک زندگی را فعالیت‌های نظام‌مندی می‌داند که از ذوق و سلیقه فرد ناشی می‌شوند و بیشتر جنبه عینی و خارجی دارند و در عین حال به صورت نمادین به فرد هویت می‌بخشند و میان اقشار مختلف اجتماعی تمایز ایجاد می‌کنند. معنا یا ارزش‌های این فعالیت‌ها از موقعیت‌های آن در نظام تضادها و ارتباط‌ها اخذ می‌شود.

از نگاه چانی (Chaney, 1996: 11) نیز سبک‌های زندگی منابعی برای ثبات یا مکانیسم‌هایی برای مقابله هستند که به مردم کمک می‌کنند، روابطشان را در شرایط تغییر اجتماعی مدیریت کنند. سبک‌های زندگی دارای دو سطح فردی و اجتماعی هستند. از یک سو سبک زندگی، سبکی گروهی و اجتماعی است که نه تنها توسط موقعیت‌های اجتماعی ثابتی همچون طبقه، جنس، سن و یا فعالیت‌هایی همچون مشاغل مشخص می‌شوند؛ بلکه به وسیله رفتارهای مصرفی مشترک (همچون ذائقه‌های مشترک)، الگوهای مشترک فعالیت اوقات فراغت (برای مثال علائق به ورزش)، نگرش‌های مشترک به موضوعات کلیدی (همچون نگرش‌های مشابه به مسائل جنسی، محیطی و...) نیز مشخص می‌شوند. از سوی دیگر سبک زندگی یکی از عناصری است که نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری نگرش افراد نسبت به رفتارهای انحرافی دارد و فرد را با تجربه آسیب‌های اجتماعی گوناگون روبه‌رو می‌سازد.

براساس نظریه فعالیت روزانه کوهن^۱ و فلسون^۲ عمل مجرمانه با خصوصیات زندگی (سبک زندگی) روزانه انسان مرتبط است (الستی و حسن‌پور، ۱۳۸۵: ۲۶) و بزهکاری و بزه‌دیدگی با تعامل‌های اجتماعی فرد ارتباط نزدیک دارد. در واقع دختران جامعه ما براساس فعالیت‌های روزمره خویش که سبک زندگی آن‌ها را تعیین می‌کند، ممکن است آماج مناسبی برای بزهکاران باشند. بر همین اساس، اتخاذ برخی از سبک‌های زندگی به دلیل نوع و میزان فعالیت اجتماعی که از دختران طلب می‌کند، برای وقوع جرم و تجربه بزهکاری مناسب‌تر هستند؛ چراکه اجتماع، انباشته از مجرمین برانگیخته‌ای است که آماده ارتکاب جرم هستند (حسینی و صفری، ۱۳۹۴: ۱۵۸)؛ بنابراین همان رفتارهای روزانه یا تعاملات اجتماعی روزمره‌ای که فرصت‌های برخورداری از مزایای زندگی را افزایش می‌دهد، می‌تواند فرصت‌های ارتکاب جرم را هم افزایش دهند.

گات فردسن^۳ و هیندلانگ^۴ نیز در نظریه "در معرض بودن" خود اظهار داشتند که تجربه آسیب‌های اجتماعی یک واقعه اتفاقی نیست؛ بلکه براساس سبک زندگی افراد و رفتار و کردار آنان در زندگی رخ می‌دهد و نوع زندگی افراد، نقش کلیدی در آسیب‌پذیری آن‌ها دارد؛ به‌عنوان نمونه هر قدر فرد فعالیت‌های شغلی، تفریحی و اوقات فراغت بیشتری در خارج از خانه داشته باشد، در دسترس‌تر و در نتیجه بیشتر در معرض بزه‌دیدگی جنسی قرار خواهد گرفت. بدین‌سان، این نظریه، توزیع نامنظم بزه‌دیدگی در جرائم جنسی را در زمان و مکان، برحسب تفاوت شیوه زندگی آنان، تبیین می‌کند؛ برای نمونه مجردزیستن، زیاده‌روی در نوشیدن مشروبات الکلی، استفاده از وسایل حمل‌ونقل عمومی، معاشرت با مردان جوان، رفت‌وآمد شب‌هنگام به اماکن عمومی و زندگی در شهرهای بزرگ از شیوه‌های زندگی است که نرخ بزه‌دیدگی زنان و دختران را در جرائم جنسی افزایش می‌دهد (Gottfredson, 1984: 31).

همچنین شیوه و سبک زندگی افراد ممکن است در تولید اندیشه مجرمانه و سپس در فرایند فعلیت‌بخشیدن به این اندیشه، از طریق تسریع فرایند ارتکاب جرم و در نتیجه

-
1. Cohen
 2. Felson
 3. Gottfredson
 4. Hindelang

بزه‌دیدگی و تحریک بزه‌کار، مؤثر باشد. رفتارهای جرم‌زا و پرخطر در جرائم جنسی، می‌تواند هم در نتیجه رعایت نکردن پوشش صحیح و تحریک مرتکبان ناآشنا باشد و هم ناشی از دوستی‌ها و ارتباط‌های نامتعارف در محیط‌های کاری و تحصیلی با افراد آشنا؛ که این ارتباط زمانی که با آن جذابیت و بروز همراه باشد، خطر بزه‌دیدگی را افزایش می‌دهد؛ بنابراین، هرچه زنان و دختران با اشخاص بزه‌کار یا محیط‌های مجرمانه و خطرناک و زمان‌های پرخطر بیشتر رفت‌وآمد کنند، میزان بزه‌دیدگی خود را بالا می‌برند (حسینی و صفری، ۱۳۹۴: ۱۵۷).

فرضیات تحقیق

فرضیه اصلی

بین سبک زندگی مدرن با نگرش دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم شهر بیرجند به آسیب‌های اجتماعی رابطه وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی

۱. بین مدیریت بدن با نگرش دانش‌آموزان دختر به آسیب‌های اجتماعی رابطه وجود دارد.
۲. بین مصرف محصولات فرهنگی با نگرش دانش‌آموزان دختر به آسیب‌های اجتماعی رابطه وجود دارد.
۳. بین فعالیت اوقات فراغت با نگرش دانش‌آموزان دختر به آسیب‌های اجتماعی رابطه وجود دارد.
۴. بین الگوی خرید با نگرش دانش‌آموزان دختر به آسیب‌های اجتماعی رابطه وجود دارد.
۵. بین الگوی مصرف غذا با نگرش دانش‌آموزان دختر به آسیب‌های اجتماعی رابطه وجود دارد.

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر، از لحاظ هدف کاربردی و با توجه به معیار زمان، تک‌مقطعی و به روش پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری، کلیه دانش‌آموزان دختر ۱۶ تا ۱۸ ساله متوسطه دوم هستند که در مدارس دخترانه متوسطه دوره دوم شهر بیرجند در سال تحصیلی ۱۳۹۹ مشغول به تحصیل

بوده‌اند که بر اساس تأیید دایره حراست و گزارش آموزش متوسطه دوم شهر بیرجند، در تاریخ ۱۳۹۹/۲/۹ به‌طور تقریبی شامل ۵۵۰۰ نفر هستند (اداره کل آموزش و پرورش بیرجند: ۱۳۹۹). برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد؛ بنابراین حجم نمونه این تحقیق (با ضریب اطمینان ۹۵٪ و دقت احتمالی ۵٪ و واریانس به‌دست‌آمده از پیش‌آزمون) ۳۶۰ نفر مشخص شد.

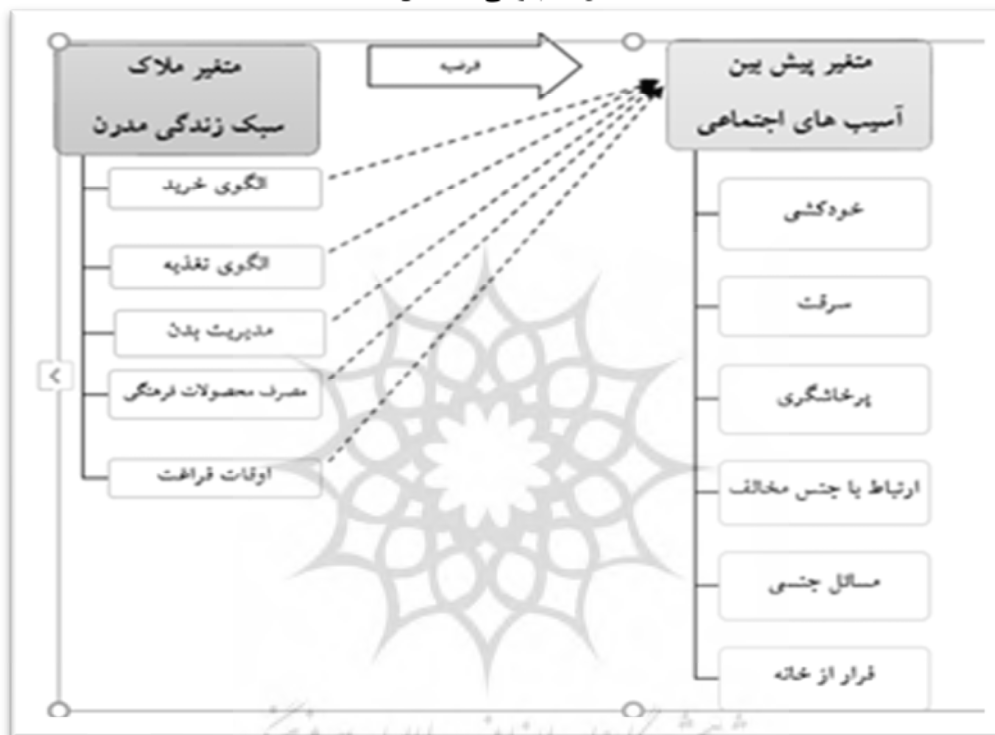
$$n = \frac{Nt^2Pq}{Nd^2 + t^2Pq} = \frac{5500 \times (1.96)^2 \times .5 \times .5}{5500 \times (.05)^2 + (1.96)^2 \times .5 \times .5} = \frac{5280}{14.71} = 360$$

در این تحقیق، از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و خوشه‌ای به‌طور ترکیبی استفاده شد. به این ترتیب که نواحی دوگانه آموزش و پرورش شهر بیرجند به عنوان دو خوشه اصلی در نظر گرفته شد و در درون هرکدام از نواحی، تعدادی از مدارس متوسطه دوم دخترانه به صورت تصادفی انتخاب شدند. در درون مدارس نیز با در نظر گرفتن پایه تحصیلی دانش‌آموزان به عنوان یک طبقه، تعدادی از دانش‌آموزان هر پایه تحصیلی مورد مطالعه قرار گرفتند.

ابزار مورد استفاده پرسشنامه استاندارد گرایش به آسیب‌های اجتماعی ساخت‌یافته آقایی و تیمورتاش (۱۳۸۹)، است. تحلیل عامل تأییدی سازه آسیب‌های اجتماعی، بارهای عاملی مربوطه برحسب مقادیر برآوردشده، در همه ابعاد سازه آسیب‌های اجتماعی در وضعیت مطلوبی (بالاتر از ۰/۴) قرار دارند؛ به عبارت دیگر، همبستگی سازه آسیب‌های اجتماعی با ابعاد مربوط به این سازه در حد متوسط به بالا برآورد می‌شوند؛ در نتیجه سنجش این متغیر از اعتبار عاملی برخوردار است. پرسشنامه‌های محقق‌ساخته سبک زندگی مدرن، تحلیل عامل تأییدی سازه سبک زندگی مدرن با توجه به مقادیر برآوردشده، بارهای عاملی مربوط به همه ابعاد سازه سبک زندگی مدرن در وضعیت مطلوبی (بالاتر از ۰/۴) قرار دارند؛ به عبارت دیگر، همبستگی سازه سبک زندگی مدرن با ابعاد مربوط به این سازه در حد متوسط به بالا برآورد می‌شوند؛ در نتیجه سنجش این متغیر از اعتبار عاملی برخوردار است. پرسشنامه پس از اعتبار احراز و پایایی آن در مراحل مقدماتی تحقیق برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز در مرحله نهایی استفاده شد. به همین منظور اولاً سعی شد از گویه‌هایی که متغیرهای تحقیق را می‌سنجند یا از گویه‌های تحقیقات پیشین که زیر نظر اساتید مجرب استفاده و اجرا شده‌اند، استخراج شوند و یا برای انتخاب بهترین گویه‌ها از نظرات

محققین و اساتید دیگر کمک گرفته شود؛ سپس درنهایت، یک‌بار دیگر پرسشنامه تدوین‌شده برای بررسی در اختیار اساتید و متخصصان قرار گرفت و از نظرات آن‌ها برای تصحیح پرسشنامه استفاده شد. بدین ترتیب اعتبار پرسشنامه این تحقیق از نوعی اعتبار صوری است. برای تعیین پایایی نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است و نتایج نشان داده است که ابزار از مطلوبیت بالایی برخوردار است.

مدل مفهومی تحقیق

تعاریف نظری و عملیاتی تحقیق

متغیر ملاک: سبک زندگی مدرن

تعریف مفهومی: سبک زندگی مدرن اعمال و کارهایی است که به شیوه مدرن طبقه‌بندی شده و حاصل ادراکات خاصی است و تجسم‌یافته ترجیحات افراد به استفاده از عناصر مدرن در زندگی است و از تلفیق فعالیت‌های فراغتی، اهمیت بدن، ترجیحات غذایی، الگوی انتخاب لباس و نگرش‌های غیرجنسیتی ساخته شده است (شولتز، ۱۳۸۱: ۱۴۳).

تعریف عملیاتی: سبک زندگی مدرن دارای ۵ خرده‌فرهنگ (مصرف محصولات فرهنگی، اوقات فراغت، مدیریت بدن، الگوی مصرف غذا، الگوی خرید) بوده است که با اتکای به سؤالات و

گویه‌هایی به صورت لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، بی‌نظرم، مخالفم، کاملاً مخالفم) سنجیده شده که نمره آن‌ها از صفر تا پنج تنظیم شده است. در این تحقیق سبک زندگی مدرن متغیری است وابسته و چندارزشی که با در نظر گرفتن شاخص‌های زیر (طبق جدول ۱) با استفاده از طرح سؤال در قالب پرسشنامه محقق ساخته و با طیف لیکرت اندازه‌گیری می‌شود.

جدول ۱) تعریف عملیاتی متغیرها

متغیر	ابعاد	معرف‌ها
سبک زندگی مدرن	مصرف محصولات فرهنگی	گوش دادن به موسیقی‌های خارجی همچون؛ رپ، پاپ، جاز، راک و موسیقی‌های تند و هیجانی، استفاده از اینترنت، کتاب‌های دیجیتال، لوح‌های فشرده و مجلات سبک جدید
	اوقات فراغت	وقت‌گذراندن در شبکه‌های اجتماعی مجازی؛ مانند واتساپ، تلگرام، اینستاگرام، فیس‌بوک و تماشای کانال‌های ماهواره‌ای، سینما، پاساژگردی، بازی‌های کامپیوتری، وی‌چت، کافی‌شاپ و کنسرت موسیقی
	مدیریت بدن	لنز رنگی و تاتو بدن، جراحی‌های زیبایی، تناسب اندام، استفاده از وسایل آرایشی برای پوست و مو و پیروی از مد روز
	الگوی مصرف غذا	رفتن به مغازه‌های فست‌فود یا دکوراسیون به‌روز و شیک، استفاده از خوراکی‌های مدرن؛ همچون اسپاگتی، لازانیا، شنیسل، بیف‌استراگانوف، کانولی، غذاهای خارجی و ساندویچ‌ها
	الگوی خرید	خرید لباس و کیف و کفش مارک‌دار، استفاده از برندهای خارجی، شیک و باکیفیت‌بودن، خرید از بوتیک‌های شیک و لباس‌خریدن طبق مد روز

متغیر پیش‌بین: آسیب‌های اجتماعی

تعریف مفهومی: منظور از نگرش به آسیب‌های اجتماعی، هر نوع عمل فردی یا جمعی است که در چهارچوب اصول اخلاقی و قواعد جمعی رسمی و غیررسمی قرار نمی‌گیرد و در نتیجه با منع قانونی یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبه‌رو می‌شود (خلجی موحد، ۱۳۸۴: ۱۳۱).

تعریف عملیاتی: در این تحقیق آسیب‌های اجتماعی متغیری است مستقل و چندارزشی که با در نظر گرفتن شاخص‌های زیر (طبق جدول ۲) با استفاده از طرح سؤال در قالب پرسشنامه استاندارد (آقایی و تیمورتاش، ۱۳۸۹) و با طیف لیکرت اندازه‌گیری می‌شود.

جدول ۲) تعریف عملیاتی متغیرها

متغیر	ابعاد	معرف‌ها
آسیب‌های اجتماعی	سرقت	احساس نیاز، جبر شرایط، راه‌حل مشکل مالی و رسیدن به خواسته‌ها
	پرخاشگری	عدم اعتماد مردم به فرد پرخاشگر، بی‌زاری از فرد پرخاشگر، عدم خشونت و وجود راه‌حل بدون خشونت
	روابط با جنس مخالف	دوستی با جنس مخالف، عدم تنهایی، کسب اعتماد به نفس و بی‌بندوباری
	مسائل جنسی	فشارهای غریزی، وسوسه‌های شهوانی، بی‌بندوباری و رؤیاهای شهوانی
	خودکشی	ضعف و ناتوانی، راه‌حل مشکلات، وسوسه و حماقت
	فرار از خانه	آمدگی برای انحرافات، مستقل شدن، تحول مثبت و محیط آزاردهنده خانه

یافته‌های تحقیق

سیمای جمعیت شناختی

نمونه آماری پژوهش شامل ۳۶۰ دانش‌آموز دختر ۱۶ تا ۱۸ ساله (نوجوان) در پایه‌های دهم، یازدهم و دوازدهم مورد مطالعه قرار گرفت. بیشترین شرکت‌کنندگان در تحقیق را به ترتیب دختران ۱۷ ساله (۴۱/۹٪) و کم‌ترین تعداد شرکت‌کنندگان را نیز دختران ۱۴ ساله با (۰/۶٪) تشکیل می‌دهند. بیشترین شرکت‌کنندگان مربوط به رشته انسانی و تجربی (۴۲/۸٪) هستند و کم‌ترین تعداد شرکت‌کنندگان نیز در رشته علوم و معارف اسلامی (۴/۷٪) تحصیل می‌کنند. اکثر شرکت‌کنندگان در پایه دوازدهم (۵۰٪) و کمترین تعداد شرکت‌کنندگان نیز در پایه دهم (۲۲/۲٪) تحصیل می‌کنند. تحصیلات پدر اکثر شرکت‌کنندگان دیپلم (۳۰٪) است و تنها (۱۷٪) از شرکت‌کنندگان پدرانی با تحصیلات لیسانس یا بالاتر دارند. تحصیلات مادر اکثر شرکت‌کنندگان دیپلم (۳۸/۳٪) است و تنها (۵/۸٪) شرکت‌کنندگان مادرانی با تحصیلات لیسانس دارند. شغل پدر اکثر شرکت‌کنندگان اداری و نظامی (۴۱/۶٪) است و کمترین فراوانی نیز مربوط به شاخه پزشکی و بهداشتی (۱/۱٪) می‌باشد. وضعیت سکونت اکثر شرکت‌کنندگان ملکی (۸۳/۱٪) است و همچنین ۴/۲٪ از شرکت‌کنندگان در خانه‌های سازمانی و ۱۲/۸٪ از آن‌ها در خانه‌های رهنی و اجاره‌ای سکونت دارند.

یافته‌های توصیفی تحقیق

جدول ۳) توزیع فراوانی متغیرهای دموگرافیک

متغیر	فراوانی	درصد	متغیر	فراوانی	درصد	
رژیم	۱۴	۲	اداری- نظامی	۱۴۴	۴۱/۶	
	۱۵	۲۳	بازاری- مغازه‌دار	۳۷	۱۱/۱	
	۱۶	۱۴۰	پزشکی- بهداشتی	۴	۱/۱	
	۱۷	۱۵۱	فرهنگی- هنری	۴۷	۱۳/۱	
	۱۸	۴۴	فنی- مهندسی	۲۴	۷/۵	
	انسانی	۱۵۴	سایر موارد	۱۰۴	۲۸/۸	
رشته	تجربی	۱۵۴	اداری- نظامی	۹	۲/۵	
	ریاضی	۳۵	بازاری- مغازه‌دار	۹	۲/۵	
	معارف	۱۷	پزشکی- بهداشتی	۸	۲/۲	
	دهم	۸۰	فرهنگی- هنری	۵۰	۱۳/۹	
پایه تحصیلی	یازدهم	۱۰۰	سایر موارد	۲۸۴	۷۸/۹	
	دوازدهم	۱۸۰	زیر دیپلم	۹۷	۲۶/۹	
وضعیت سکونت	رهن- اجاره	۴۶	دیپلم	۱۰۸	۳۰	
	سازمانی	۱۵	فوق دیپلم	۹۴	۲۶/۱	
	ملکی	۲۹۹	۸۳/۱	زیر دیپلم	۱۱۳	۳۱/۴
				دیپلم	۱۳۸	۳۸/۳
فوق دیپلم				۸۸	۲۴/۴	
لیسانس- فوق لیسانس				۲۱	۵/۸	

جدول ۴) آماره‌های توصیفی ابعاد سبک زندگی مدرن و گرایش به آسیب‌های اجتماعی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
مصرف محصولات فرهنگی	۳۲/۲۶	۵/۱۷	۱۷	۴۵
اوقات فراغت	۵۳/۰۹	۱۱/۸۹	۱۸	۷۵
مدیریت بدن	۵۵/۶۳	۱۴/۷۰	۲۰	۹۰
الگوی مصرف غذا	۳۱/۸۵	۹/۲۵	۱۰	۵۰
الگوی خرید	۲۴/۵۱	۹/۱۲	۹	۴۵
سرقت	۱۳/۵۵	۳/۹۷	۷	۳۵
پرخاشگری	۲۳/۶۱	۳/۷۷	۱۳	۳۴
روابط با جنس مخالف	۱۰/۶۳	۵/۱۷	۵	۲۵
مسائل جنسی	۱۴/۲۳	۳/۸۳	۷	۲۸
خودکشی	۲۳/۱۸	۲/۸۵	۱۶	۳۴
فرار از خانه	۲۳/۱۱	۲/۶۹	۱۵	۳۵

سبک زندگی مدرن پاسخگویان در این پژوهش در ۵ بُعد محصولات فرهنگی، اوقات فراغت، مدیریت بدن، الگوی مصرف غذا و الگوی خرید سنجیده شده است که در جدول ۴، حداقل و حداکثر نمره و میانگین آن‌ها آورده شده است. در میان ابعاد سبک زندگی مدرن، مدیریت بدن با میانگین ۵۵/۶۳٪ بیشترین و بعد الگوی خرید با میانگین ۲۴/۵۱٪ کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. از بین ابعاد شش‌گانه گرایش به آسیب‌های اجتماعی نیز، بعد روابط با جنس مخالف با میانگین ۱۰/۶۳٪ کم‌ترین و بعد پرخاشگری با میانگین ۲۳/۶۱٪ بیشترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند.

آزمون نرمالیتی

جدول ۵) آزمون نرمالیتی کل گویه‌های پرسشنامه

شاپیرو ویلک			کولموگروف- اسمیرنوف		
سطح معناداری	درجه آزادی	ضریب	سطح معناداری	درجه آزادی	ضریب
۰/۰۶۴	۳۵۸	۱/۷۶	۰/۰۶۱	۳۵۸	۱/۵۱

با توجه به نتایج جدول ۵ و آزمون‌های نرمالیتی، برای هر دو آزمون شاپیرو ویلک و کولموگروف- اسمیرنوف سطح معناداری ۰/۰۶ است و از سطح معناداری استاندارد (۰/۰۵) بیشتر است و این بدان معناست که توزیع داده‌ها نرمال است. همچنین ضریب نرمال بودن بالاتر از ۱ است؛ بنابراین می‌توان از آزمون‌های پارامتریک برای سنجش رابطه متغیرها استفاده کرد.

بخش استنباطی

نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین متغیر ملاک و متغیر اصلی پژوهش

متغیر ملاک پژوهش حاضر، سبک زندگی مدرن و ابعاد پنج‌گانه آن است. برای بررسی رابطه این متغیر و ابعاد آن با نگرش به آسیب‌های اجتماعی از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول زیر مشاهده می‌شود:

جدول ۶) ماتریس همبستگی بین سبک زندگی مدرن و ابعاد آن با ابعاد مختلف نگرش به آسیب‌های اجتماعی

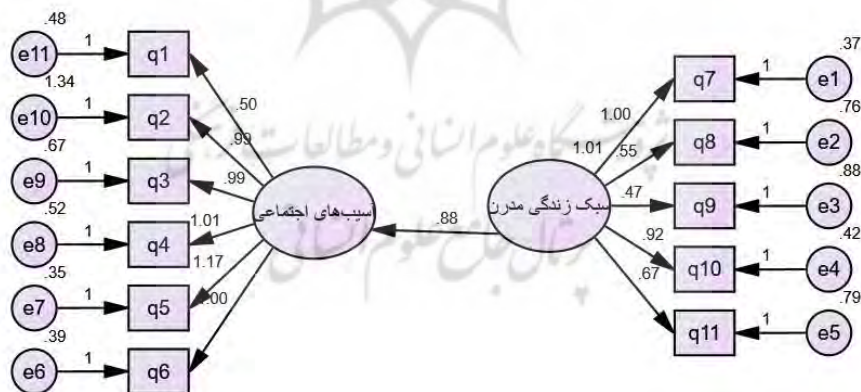
متغیر	سرقت	پرخاشگری	رابطه با جنس مخالف	مسائل جنسی	خودکشی	فرار از خانه	گرایش به آسیب اجتماعی
مصرف محصولات فرهنگی	۰/۱۸۷**	۰/۰۹۵	۰/۲۶۸***	۰/۱۱۱*	۰/۰۷۷	۰/۱۴۴**	۰/۳۱۵***
اوقات فراغت	۰/۱۸۵**	۰/۰۶۲	۰/۴۳۴***	۰/۲۸۷***	۰/۰۲۴	۰/۱۴۷**	۰/۴۶۱***
مدیریت بدن	۰/۲۲۵**	۰/۱۱۶*	۰/۴۵۵***	۰/۲۴۵***	۰/۰۲۳	۰/۱۳۴*	۰/۴۷۴***
الگوی مصرف غذا	۰/۲۵۶***	۰/۱۰۳	۰/۴۲۰***	۰/۱۹۷***	۰/۰۴۳	۰/۱۵۶**	۰/۴۷۲***
الگوی خرید	۰/۲۹۴***	۰/۱۱۹*	۰/۴۶۲***	۰/۲۲۲***	۰/۰۹۱	۰/۰۹۷	۰/۵۱۸***
سبک زندگی مدرن	۰/۲۶۵***	۰/۱۰۴	۰/۴۹۹***	۰/۲۷۴***	۰/۰۳۲	۰/۱۴۴**	۰/۵۳۹***
	۰/۰۵*p<			۰/۰۱**p<			۰/۰۰۱***p<

یافته‌های جدول ۶ نشان می‌دهد که بین سبک زندگی مدرن و گرایش به آسیب‌های اجتماعی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد؛ به عبارت دیگر با افزایش گرایش دختران به سبک زندگی مدرن، میزان گرایش آن‌ها به آسیب‌های اجتماعی افزایش می‌یابد. در میان ابعاد مختلف سبک زندگی مدرن، بعد الگوی خرید ($r=0/518$)، قوی‌ترین و بعد مصرف محصولات فرهنگی ($r=0/315$)، ضعیف‌ترین رابطه را با میزان گرایش دختران به آسیب‌های اجتماعی داشته است.

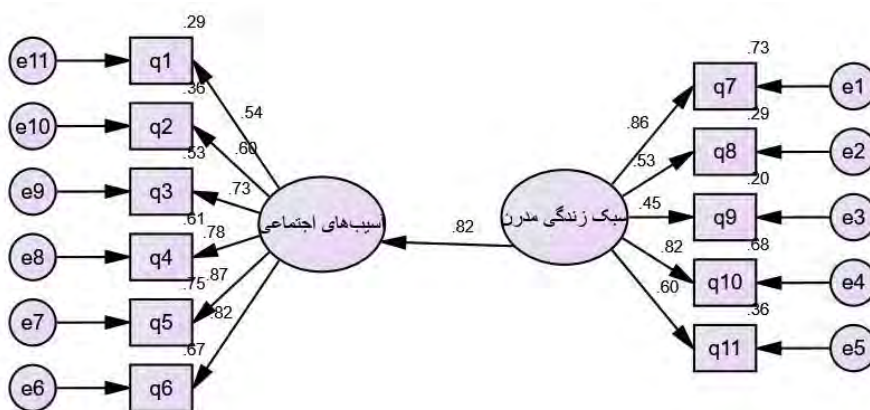
نتایج تحلیل معادله ساختاری متغیرهای پژوهش سبک زندگی مدرن و آسیب‌های اجتماعی

داده‌های این تحقیق از روش استاندارد کردن داده‌ها در مسیر تحلیلی آنالیز رگرسیون در ۲۵ SPSS مورد ویرایش قرار گرفت و داده‌هایی که در دامنه +۳ تا -۳ قرار داشتند مورد استفاده قرار گرفتند و داده‌های بیشتر و کمتر از این دامنه از داده‌ها حذف شدند تا داده‌های استاندارد شده‌تری را برای تحلیل در اختیار محقق قرار دهد. از مجموع ۳۶۰ داده، ۱ داده حذف شد و ۳۵۹ داده مورد تحلیل قرار گرفت.

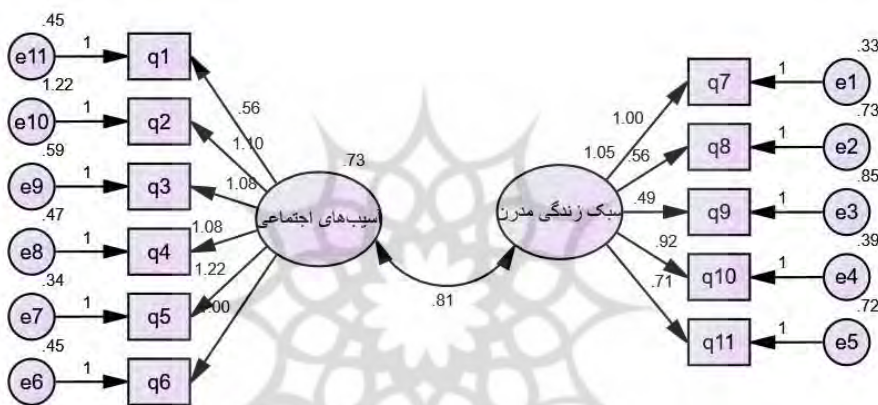
نمودار و جداول زیر، شاخص‌های برازندگی تحلیل معادله ساختاری را نشان می‌دهد:

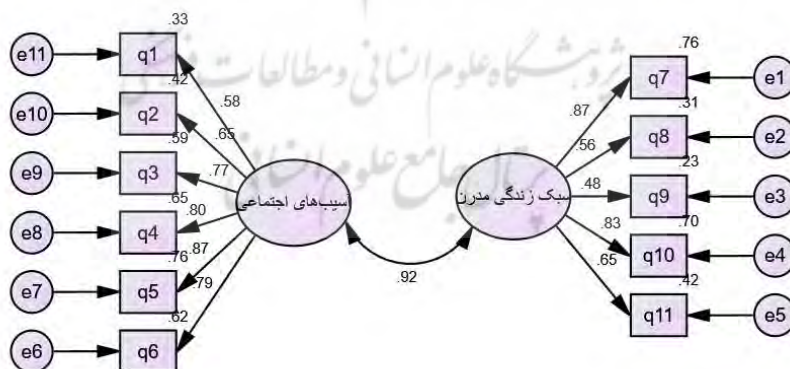
مدل ۱. مدل غیراستاندارد معادله ساختاری پژوهش

مدل ۲. مدل استاندارد معادله ساختاری پژوهش

مدل ۳. مدل غیراستاندارد معادله ساختاری پژوهش (در حالت رابطه دوطرفه)

مدل ۴. مدل استاندارد معادله ساختاری پژوهش (در حالت رابطه دوطرفه)

شاخص‌های برازش مدل در جدول زیر آورده شده است.

جدول (۷) شاخص‌های برازش مدل کلی

SRMR	PCFI	PNFI	PRATIO	RFI	IFI	GFI	CFI	NFI	RMSEA	X2/df	مدل کلی
< ۰/۸	≥ ۰/۶	≥ ۰/۶	≥ ۰/۵۰	≥ ۰/۶	≥ ۰/۹	≥ ۰/۹	≥ ۰/۹	≥ ۰/۹	< ۰/۱	< ۳	میزان قابل قبول
۰/۰۳	۰/۶۹	۰/۷۴	۰/۶۷	۰/۷۱	۰/۹۲	۰/۹۵	۰/۹۴	۰/۹۲	۰/۰۶۵	۲/۵۵۳	محاسبه شده

محاسبه پایایی و روایی مدل

جهت بررسی پایایی سازه‌ها، فورنل و لاکر (Fornell & Larcker, 1981) پایایی ترکیبی هر یک از سازه‌ها و آلفای کرونباخ را پیشنهاد می‌دهند. برای بررسی پایایی ترکیبی هر یک از سازه‌ها از ضریب CR استفاده می‌شود. مقادیر قابل پذیرش CR باید ۰/۶ یا بیشتر باشند. مقدار آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷ نشانگر پایایی قابل قبول است (فیض‌اللهی، درویشی و حیدری، ۱۳۹۲). در جدول ۶، مقدار ضریب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و AVE (متوسط واریانس استخراج‌شده که باید بزرگ‌تر از ۰/۵ باشد) آورده شده است که نشان‌دهنده مناسب بودن پایایی متغیرهای تحقیق در کل است.

جدول (۸) مقادیر پایایی متغیرهای تحقیق

متغیرها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)	AVE
مصرف محصولات فرهنگی	۰/۷۸۹	۰/۹۴	۰/۸۳
اوقات فراغت	۰/۷۹۲	۰/۹۶	۰/۸۴
مدیریت بدن	۰/۷۹۱	۰/۹۴	۰/۷۵
الگوی مصرف غذا	۰/۸۰۰	۰/۹۶	۰/۹۲
الگوی خرید	۰/۷۹۳	۰/۹۵	۰/۸۵
سرقت	۰/۷۶۴	۰/۹۲	۰/۸۲
پرخاشگری	۰/۷۵۸	۰/۹۴	۰/۸۰
خودکشی	۰/۸۲۱	۰/۹۶	۰/۸۱
روابط با جنس مخالف	۰/۷۶۳	۰/۹۰	۰/۷۹
مسائل جنسی	۰/۸۱۴	۰/۹۱	۰/۸۲
فرار از خانه	۰/۷۹۸	۰/۹۲	۰/۷۸

برای ارزیابی روایی مدل تحقیق در مرحله اول، سؤالات در اختیار متخصصان برای نظردهی قرار گرفت که تمامی سؤالات پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت. معیار دوم از بررسی برازش مدل‌های

اندازه‌گیری انعکاسی، روایی همگراست که به بررسی میزان همبستگی هر متغیر مکنون با سؤالات (شاخص‌های) خود می‌پردازد.

وجود این همبستگی برای اطمینان از اینکه آزمون آنچه را که باید سنجیده شود می‌سنجد، ضروری است. سه شرط برقراری روایی همگرا؛ معناداری بارهای عاملی، آزمون همگن‌بودن و متوسط واریانس استخراج شده (AVE) است. منظور از معنادار بودن کلیه بارهای عاملی سؤالات، این است که مقدار قدر مطلق $t.value$ از $1/96$ بزرگ‌تر باشد. با توجه به نتایج تحلیل عاملی کلیه شاخص‌ها از $1/96$ بزرگ‌تر بوده و با احتمال 95% معنادار هستند که روایی همگرای مدل پژوهش را تأیید می‌کند. برای همگن‌بودن نیز باید کلیه بارهای عاملی بزرگ‌تر از $0/3$ باشند که اطلاعات تحلیل عاملی تأییدی این مورد را نیز تأیید می‌کند. به‌عنوان سومین شاخص برای ارزیابی روایی همگرا از معیار متوسط واریانس استخراج شده (AVE₁) استفاده شد. AVE میانگین واریانس به اشتراک گذاشته‌شده بین هر سازه با شاخص‌های خود است.

به بیان ساده‌تر AVE میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌های خود را نشان می‌دهد که هر چه این همبستگی بیشتر باشد برازش نیز بیشتر است. AVE برابر یا بالاتر از $0/5$ روایی همگرای کافی را تضمین می‌کند که ملاحظه می‌شود همه متغیرها در دامنه قابل قبول قرار دارند.

علاوه بر سه معیار فوق یک معیار تأییدی دیگر روایی همگرا، پایایی ترکیبی است که برای هر یک از عوامل جهت تأیید روایی همگرا باید بزرگ‌تر از میانگین واریانس استخراجی باشد (CR>AVE). با مقایسه این دو، به‌وضوح دیده می‌شود که برای تمامی متغیرهای مکنون برون‌زا، مقدار CR از مقدار AVE بزرگ‌تر است و شرط چهارم روایی همگرا نیز برقرار است. درنهایت با توجه به چهار تست فوق می‌توان نتیجه گرفت که مدل پژوهش از روایی همگرای مناسبی برخوردار است.

جدول ۹) بارهای عاملی مدل سبک زندگی مدرن و آسیب‌های اجتماعی

	تخمین غیر استاندارد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی (آماره تی)	سطح معناداری	ضریب استاندارد
مصرف محصولات فرهنگی	۱/۱۳۹	۰/۱۳۶	۸/۱۵۴	۰/۰۰۰	۰/۷۶۳
اوقات فراغت	۰/۷۸۴	۰/۱۲۸	۷/۳۵۴	۰/۰۰۰	۰/۶۷۸
مدیریت بدن	۰/۶۸۹	۰/۱۶۴	۹/۵۳۴	۰/۰۰۰	۰/۷۵۴
الگوی مصرف غذا	۰/۷۸۰	۰/۱۷۴	۸/۷۴۲	۰/۰۰۰	۰/۷۸۴
الگوی خرید	۰/۶۸۴	۰/۱۳۴	۱۰/۲۵۴	۰/۰۰۰	۰/۷۸۳
سرقت	۰/۸۷۹	۰/۱۴۲	۶/۲۳۴	۰/۰۰۰	۰/۷۶۵
پرخاشگری	۰/۶۵۴	۰/۱۳۲	۴/۵۶۴	۰/۰۰۰	۰/۶۸۴
خودکشی	۰/۷۴۱	۰/۱۴۱	۸/۶۳۲	۰/۰۰۰	۰/۵۴۲
روابط با جنس مخالف	۰/۶۳۸	۰/۱۵۴	۷/۵۴۱	۰/۰۰۰	۰/۷۲۳
مسائل جنسی	۰/۷۲۴	۰/۱۲۳	۹/۱۲۸	۰/۰۰۰	۰/۶۸۴
فرار از خانه	۰/۶۹۳	۰/۱۱۴	۶/۳۱۴	۰/۰۰۰	۰/۵۹۸

*** به معنای $P < 0/001$

با توجه به کوچک‌تر بودن سطح معنی‌داری در جدول ۷، از میزان ۰/۰۵ مشخص می‌شود تمامی متغیرهای مشاهده‌شده، به صورت معنی‌داری متغیر پنهان مربوط به خود را تبیین می‌کنند. هرچه مقدار تخمین استاندارد به ۱ نزدیک‌تر باشد، نشان‌دهنده اهمیت و قوی‌تر بودن رابطه است.

بحث و نتیجه‌گیری

در دهه‌های اخیر فرایند مدرنیزاسیون، از بالا به شیوه‌ای ناگهانی وارد جامعه ایران شد و کمتر از چند دهه این روند با تمام مظاهر فرهنگی‌اش در جامعه ما حضور پیدا کرده است. اگرچه مدرنیته آسایش، آبادانی، رفاه و ابزارهای ارتباطی آسان همراه خود داشت؛ اما نابسامانی و تناقض‌های زیادی نیز خلق کرد که حاصل آن بروز و ظهور آسیب‌های اجتماعی متعددی در جامعه ایران بود. با این حال درباره رابطه سبک زندگی مدرن و نگرش به آسیب‌های اجتماعی در بین دختران، کمتر مطالعه عمیقی صورت گرفته است؛ از این‌رو هدف این مقاله درک چگونگی رابطه سبک زندگی مدرن بر نگرش به آسیب‌های اجتماعی در بین دختران شهر بیرجند است.

یافته‌های مطالعه نشان داد که سبک زندگی مدرن بر نگرش به آسیب‌های اجتماعی مؤثر بوده است. این یافته‌ها با نتایج مطالعات محققانی چون موسوی و معظمی (۱۴۰۰) نشان داد سبک زندگی تحمیل‌شده بر زنان بی‌خانمان (مانند فعالیت‌های روزمره، دستیابی به فرصت‌های نامشروع و حضور در مناطق داغ شهری)، آنان را به بزه‌دیدگان آسیب‌پذیر تبدیل می‌کند. مولایی بیرگانی و داراب‌پور (۱۳۹۷) معتقدند که رابطه معکوس و معنی‌داری بین مؤلفه‌های سبک زندگی با نگرش به آسیب‌های اجتماعی وجود دارد؛ در نتیجه با افزایش سبک زندگی سلامت‌مدار، آسیب‌های اجتماعی کاهش می‌یابند. این با نتایج تحقیقات علیزاده آرند (۱۳۹۶) و لام (Lamm, 2006)؛ کاکرهام و هینت (Cockerham & Hinote, 2004) همخوانی دارد.

یافته‌ها نشان داد یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌هایی که موجب افزایش آسیب‌های اجتماعی در جامعه می‌شود، سبک زندگی مدرنی است که نوجوانان و جوانان اتخاذ می‌کنند و نتایج تحقیق حاضر از رابطه دو متغیر فوق با یکدیگر حمایت می‌کند؛ به عبارت روشن‌تر هرچه گرایش دختران نسبت به اتخاذ سبک زندگی مدرن بیشتر باشد، احتمال بروز رفتارهای آسیب‌زا در آن‌ها افزایش می‌یابد. همچنین نتایج آزمون پیرسون بین ابعاد سبک زندگی مدرن و ابعاد مختلف نگرش به آسیب‌های اجتماعی، حکایت از رابطه مثبت و معنادار بین مصرف محصولات فرهنگی، اوقات فراغت، مدیریت بدن، الگوی مصرف غذا و الگوی خرید با نگرش به آسیب‌های اجتماعی دارد. از دیگر سو نیز تمامی ابعاد نگرش به آسیب‌های اجتماعی (به جز بُعد پرخاشگری و خودکشی) با متغیر سبک زندگی مدرن دارای رابطه مستقیم و معنادار است. پس هرچه میزان گرایش افراد به سبک زندگی مدرن

افزایش یابد، میزان تمایلشان به سرقت، رابطه با جنس مخالف، فرار از خانه و درگیری با مسائل جنسی بیشتر خواهد شد.

در تبیین چگونگی ارتباط بین سبک زندگی مدرن و نگرش نسبت به آسیب‌های اجتماعی باید اذعان داشت که عمل مجرمانه با سبک زندگی که افراد به‌طور روزانه اتخاذ می‌کنند، مرتبط است (الستی و حسن‌پور، ۱۳۸۵: ۲۶). بر اساس نظریه فعالیت‌های روزمره که از سوی لارنس کوهن و مارکوس فلسون (Miller & Tewksbury: 2006: 81) مطرح شد، در جامعه همه افراد به‌طور بالقوه بزهکارانی هستند که هر لحظه ممکن است دچار بزه شوند؛ بر اساس این نظریه باید آماج و اهداف جالب و مورد توجه بزهکاران کشف شود و از آن‌ها محافظت کرد تا مرتکب ریسک نشوند؛ در این خصوص می‌توان به تصحیح در سبک زندگی افراد و خانواده‌ها پرداخت و در مواقعی که فرد زمینه بزهکاری برایش فراهم است، نسبت به پیشگیری و تقویت آماج جرم اقدام کرد (بابایی و نجیبیان، ۱۳۹۰: ۱۴۹). بروز رفتارهای مجرمانه با تعامل‌های اجتماعی فرد شدیداً ارتباط نزدیک دارد. در واقع دختران جامعه ما براساس فعالیت‌های روزمره خویش که سبک زندگی آن‌ها را تعیین می‌کند، ممکن است آماج مناسبی برای بزهکاران باشند (حسینی و صفری، ۱۳۹۴: ۱۵۸)؛ بنابراین همان رفتارهای روزانه یا تعاملات اجتماعی روزمره‌ای که فرصت‌های برخورداری از مزایای زندگی را افزایش می‌دهند، می‌توانند فرصت‌های ارتکاب جرم را هم افزایش دهند.

بر اساس نظر گات‌فردسن (1984) نیز تجربه آسیب‌های اجتماعی یک واقعه اتفاقی نیست؛ بلکه براساس سبک زندگی افراد و رفتار و کردار آنان در زندگی رخ می‌دهد و نوع زندگی افراد نقش کلیدی در آسیب‌پذیری آن‌ها دارد؛ به‌عنوان نمونه هر قدر دختران فعالیت‌های شغلی، تفریحی و اوقات فراغت بیشتری در خارج از خانه داشته باشند، در دسترس‌تر و در نتیجه بیشتر در معرض بزه‌دیدگی جنسی قرار خواهند گرفت. بدین‌سان، این نظریه، توزیع نامنظم بزه‌دیدگی در بین زنان را برحسب تفاوت شیوه زندگی آنان، تبیین می‌کند. همچنین شیوه و سبک زندگی افراد ممکن است در تولید اندیشه مجرمانه و سپس در فرایند فعلیت-بخشیدن به این اندیشه، از طریق تسریع فرایند ارتکاب جرم و در نتیجه بزه‌دیدگی و تحریک بزهکار مؤثر باشد. رفتارهای جرم‌زا و پرخطر در جرائم جنسی، می‌تواند در نتیجه

رعایت نکردن پوشش صحیح و تحریک مرتکبان ناآشنا باشد و هم می‌تواند ناشی از دوستی‌ها و ارتباط‌های نامتعارف در محیط‌های کاری و تحصیلی با افراد آشنا باشد که این ارتباط زمانی که با آن جذابیت و بروز همراه باشد، خطر بزه‌دیدگی را افزایش می‌دهد؛ بنابراین، هرچه زنان و دختران با اشخاص بزه‌کار یا محیط‌های مجرمانه و خطرناک و زمان‌های پرخطر بیشتر رفت‌وآمد کنند، میزان بزه‌دیدگی خود را افزایش می‌دهند (حسینی و صفری، ۱۳۹۴: ۱۵۷). با توجه به نتایج مطالعه حاضر و وضعیت سبک زندگی و آسیب‌های اجتماعی در شهر بیرجند پیشنهاد می‌شود، مسئولان اجرایی و تقنینی نظام جمهوری اسلامی برنامه‌های مدون و جامعی را برای تشویق نسل جوان و نوجوان جامعه برای داشتن سبک زندگی متناسب با ارزش‌های اسلامی، تقویت باورها و ارزش‌های مذهبی و جهت‌دهی به سلیقه و ذائقه مردم به استفاده از فیلم، موسیقی و هنر فاخر تمدن و فرهنگ اسلامی داشته باشند و همین‌طور دولت باید تلاش کند تا ارزش‌های اسلامی به نحو احسن و قابل قبولی به نسل جوان انتقال یابد و فرایند انتقال ارزش‌ها از مجاری و کانال‌های متناسب و با بهره‌گیری از شیوه نرم‌افزاری صحیح انجام شود. در این راه تأکید بر اهمیت آموزش و پرورش همگانی و تربیت و جامعه‌پذیر کردن کودکان و نوجوانان، تأکید بر رسانه‌ها و فضای وب در انتقال ارزش‌ها، تلاش برای تقویت نهاد خانواده، به‌کارگیری شیوه‌های نوین تبلیغی و پرهیز از سطحی‌نگری نسبت به مبانی فرهنگی و دینی، ارتباط مستمر و برنامه‌ریزی شده نهاد خانواده، مساجد، حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌ها و وحدت آن‌ها در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، ارزیابی سیاست‌نهاد‌های فرهنگی کشور در دوره‌های زمانی مختلف برای شناسایی نقاط ضعف و قوت و بررسی بازخوردهای جامعه، ضرورت بسیاری دارد.

منابع

- آقایی، علی اکبر؛ تیمورتاش، حسن (۱۳۸۹). "بررسی رابطه و فرایند آسیب اجتماعی و امنیت اجتماعی". *دانشنامه*، سال سوم، ش ۴ (زمستان): ۲۲-۳.
- ابراهیمی، قربانعلی؛ بهنویی گدنه، عباس (۱۳۸۹). "سبک زندگی جوانان: بررسی جامعه‌شناختی سبک زندگی و مؤلفه‌های آن در بین دختران و پسران شهر بابلسر". *مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، سال ششم، ش ۱۸ (بهار): ۱۳۵-۱۶۰.
- الستی، ساناز؛ حسن‌پور، معصومه (۱۳۸۵). "بزه دیده‌شناسی و پیشگیری از بزه‌دیدگی". *د/درسی*، سال دهم، ش ۵۶ (بهار و تابستان): ۲۴-۲۷.
- امانی، امین؛ ریحانی شیروان، معصومه (۱۳۹۷). "تأثیر فضای مجازی بر سبک زندگی دانش‌آموزان متوسطه خراسان شمالی". *دانش انتظامی خراسان شمالی*، سال پنجم، ش ۲۰ (تابستان): ۵۹-۸۰.
- ایمان، محمدتقی؛ بهمنی، لیلا؛ دلاور، مری‌السادات (۱۳۹۵). "سنجش جامعه‌شناسی نابهنجاری‌های رفتاری دانش‌آموزان شهر شیراز". *توسعه اجتماعی*، سال دهم، ش ۳ (بهار): ۱۳۹-۱۵۸.
- بابایی، محمدعلی؛ نجیبیان، علی (۱۳۹۰). "چالش‌های وضعی پیشگیری از جرم". *مجله حقوقی د/دگستری*، سال هفتاد و پنجم، ش ۷۵ (پاییز): ۱۴۷-۱۷۲.
- بامری، اسحاق؛ سالارزایی، امیرحمزه (۱۳۹۷). "تحلیل رابطه بین سبک زندگی و تربیت جنسی نوجوانان شهر زاهدان با نگاهی به پیشگیری از جرم". *مطالعات روان‌شناسی تربیتی*، سال پانزدهم، ش ۲۹ (بهار): ۷۳-۹۶.
- بوردیو، پیر (۱۳۹۱). *تمایز؛ نقد اجتماعی قضاوت‌های ذوقی*. ترجمه حسن چاوشیان. تهران: ثالث.
- جهانگیری، کتایون؛ برخوردار، نسرین؛ برخوردار، ناهید (۱۳۸۸). "بررسی روند بروز خودکشی و عوامل مؤثر بر آن در مناطق روستایی شهرستان کرمانشاه". *سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران*، سال بیست و هفتم، ش ۲ (تابستان): ۲۱۹-۲۲۵.

- حسینی، سیدحسین؛ صفری، صادق (۱۳۹۴). "نقش جنسیت مؤنث در ارتکاب و پیشگیری از جرائم جنسی". پژوهش حقوق کیفری، سال سوم، ش ۱۱ (تابستان): ۱۴۷-۱۶۷.
- خانی، حسین (۱۳۹۴). "تحلیل جامعه‌شناسی مفهوم سبک زندگی در تمدن‌های غربی و اسلامی". سیاست، سال چهل و پنجم، ش ۱ (بهار): ۱۴۵-۱۶۰.
- خلجی موحد، امان‌اله (۱۳۸۴). روان‌شناسی جامعه (آسیب‌شناسی جامعه از دیدگاه روان‌شناسی و جامعه‌شناسی). تهران: دات.
- خواجه‌نوری، بیژن؛ روحانی، علی؛ هاشمی، سمیه (۱۳۹۰). "رابطه سبک زندگی و تصور بدن (مطالعه موردی: زنان شهر شیراز)". تحقیقات فرهنگی، سال چهارم، ش ۱ (بهار): ۷۹-۱۰۳.
- رامرودی، شقایق؛ خنجرخانی، مسعود؛ باقری مجد، روح‌اله (۱۳۹۹). "تحلیل محتوای کتب تفکر و سبک زندگی پایه هفتم و هشتم براساس مؤلفه‌های آسیب اجتماعی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- زاده‌محمدی، علی؛ احمدآبادی، زهره (۱۳۸۷). "هم‌وقوعی رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان دبیرستان‌های شهر تهران". خانواده‌پژوهی، سال چهارم، ش ۱۳ (بهار): ۸۷-۱۰۰.
- سلیمانی‌نیا، لیلا؛ جزایری، علیرضا؛ محمدخانی، پروانه (۱۳۸۴). "نقش سلامت روان در ظهور رفتارهای پرخطر نوجوانان". رفاه اجتماعی، سال پنجم، ش ۱۹ (زمستان): ۷۵-۹۰.
- شریفی، احمدحسین (۱۳۹۱). "سبک زندگی به‌عنوان شاخصی برای ارزیابی سطح ایمان". معرفت فرهنگی - اجتماعی، سال سوم، ش ۳ (تابستان): ۴۹-۶۲.
- شولتز، دوان (۱۳۸۱). نظریه‌های شخصیت. ترجمه یوسف کریمی. تهران: ارسباران.
- عباسی، عباداله، و دیگران (۱۴۰۰). "پیش‌بینی گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس ادراک جو روانی - عاطفی خانواده و سبک فرزندپروری با میانجی‌گری سبک زندگی سلامت در نوجوانان". رویش روان‌شناسی، سال دهم، ش ۶۷ (زمستان): ۱۱۹-۱۳۲.
- عباسی اسفجیر، علی‌اصغر؛ تقوی، کبری (۱۳۹۶). "بررسی میزان و نوع کج‌روی در میان دانش‌آموزان: کاربرد تحلیل عاملی و تحلیل خوشه‌ای". مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی، سال پنجم، ش ۴ (پاییز): ۱۲۹-۱۵۴.

- عبدالهی، سامان (۱۳۹۸). "نقش سبک زندگی خانواده در گرایش اطفال و نوجوانان به مواد مخدر و روان‌گردان با تأکید بر ارائه الگوی پیشگیری رشدمدار". *سبک زندگی/اسلامی با محوریت سلامت*، سال سوم، ش ۴ (پاییز): ۳۷-۴۵.

- علیزاده آرند، مصطفی (۱۳۹۶). "بررسی آسیب‌های اجتماعی متأثر از سبک زندگی با رویکرد بررسی تغییرات سبک زندگی در جامعه ایرانی". [پیوسته] قابل دسترس در:

<https://civilica.com/doc/769928/> [۱۳۹۶/۱۲/۲۳]

- فاضل، امین‌الله؛ حق‌شناس، حسن؛ کشاورز، زهرا (۱۳۹۰). "قدرت پیش‌بینی ویژگی‌های شخصیتی و سبک زندگی بر رضایت‌مندی زوجی زنان پرستار شهر شیراز". *جامعه‌شناسی زنان*، سال دوم، ش ۳ (پاییز): ۱۳۹-۱۶۱.

- فیض‌اللهی، علی؛ درویشی، فرزاد؛ حیدری، سعیده (۱۳۹۲). "وضعیت مصرف و توزیع‌کنندگان مواد مخدر در شهرستان ایلام (سیمای اپیدمیولوژیک اعتیاد در شهرستان ایلام)". *دانش/انتظامی ایلام*، سال پانزدهم، ش ۴۲ (بهار و تابستان): ۷-۲۶.

- کردبچه، مرجان؛ چیت‌ساز، شهرزاد؛ سعیدی، حمید (۱۳۹۹). "شناسایی عوامل مؤثر بر مصرف نمادین در سبک زندگی نوجوانان". *مطالعات اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری*، سال ششم، ش ۴ (زمستان): ۱-۱۷.

- کرمی، شیرین (۱۳۹۹). "بررسی جایگاه خانواده در کاهش آسیب‌های اجتماعی در دانش‌آموزان". [پیوسته] قابل دسترس در:

<https://civilica.com/doc/1116379/> [۱۳۹۹/۸/۲۱]

- کریمی مزیدی، سجاد، و دیگران (۱۳۹۲). "بررسی عوامل اجتماعی مؤثر در کاهش کج‌روی در بین دانش‌آموزان پسر ۱۵-۱۸ سال شهر تهران". *رفاه اجتماعی*، سال سیزدهم، ش ۵۰ (تابستان): ۱۱۱-۱۳۴.

- کوهی، کمال (۱۳۹۲). "تبیین جامعه‌شناختی انحرافات اخلاقی دانش‌آموزان دبیرستانی در استان آذربایجان شرقی". *دانش انتظامی آذربایجان شرقی*، سال سوم، ش ۱۰ (پاییز): ۲۷-۴۷.

- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۰). *مدرنیته و مدرنیسم*. ترجمه حسینعلی نوذری. تهران: نقش جهان.

- معتمدی، سیده‌های (۱۳۸۶). "اولویت‌بندی آسیب‌ها و مسائل اجتماعی در ایران". رفاه اجتماعی، سال ششم، ش ۲۴ (بهار): ۳۲۷-۳۴۷.

- ملاحسنی، نعیمه (۱۳۹۲). "آسیب‌شناسی هویت جوانان شهر تهران بر مبنای الگوهای فراغتی مدرن". پایان‌نامه کارشناسی ارشد مردم‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

- موسوی، سیده‌سکینه؛ معظمی، شهلا (۱۴۰۰). "بررسی اثربخشی سبک زندگی زنان بی‌خانمان بر بزه‌دیدگی آنان". پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی، سال نهم، ش ۱۷ (تابستان): ۷۴-۵۱.

- مولایی بیرگانی، مرجان؛ داراب‌پور، کامران (۱۳۹۷). "بررسی رابطه بین سبک زندگی خانواده با پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی زنان در آموزش و پرورش شهر اهواز". [پیوسته] قابل دسترس در: <https://civilica.com/doc/830780> [۱۳۹۹/۸/۲۱]

- Benda, B. B.; Corwyn, R. F. (2001). "Are the Effects of Religion on Crime Mediated, Moderated and Misrepresented by Inappropriate Measures?". *Journal of Social Service Research*, Vol. 27, No. 3: 57-86.

- Chaney, D. (1996). *Lifestyle*. London: Routledge.

- Cockerham, W. C. (2000). *The Sociology of Health Behavior and Health lifestyles*. London: Prentice Hall College.

- Cockerham, W. C., et al. (2004). "Health lifestyle in central Asia: The case of kazakhstan and Kyrgyzstan". *Social science & Medicine*, Vol. 59, No. 7: 1409-1421.

- Fornell, C.; Larcker, D. F. (1981). "Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error". *Journal of Marketing Research*, Vol. 18, No. 1: 39-50.

- Fuchino, Y., et al. (2003). "Health-related lifestyle and mental health among inhabitants of a city in Japan". *Nippon-Koshu-Eisei-Zasshi*, Vol. 50, No. 4: 3-13.

- Goldstein, M.; Heaven, P. C. L. (2000). "Perceptions of the family, delinquency and emotional adjustment among youth". *Personality and Individual Differences*, Vol. 29, No. 6: 1169-1178.

- Gottfredson, M. (1984). *Victims of crime: The dimensions of risk*. Corporate Author: London: Home Office Research Study, number. 81.

- Lamm, D. (2006). "The influence of religiosity on gambling participation". *J. Gamblstud*, Vol. 22, No. 3: 305-320.

- Miller, J., et al. (2006). *Criminological Theory: A Brief Introduction*. Boston: Pearson/Allyn and Bacon.

- Nofziger, S.; Kurtz, D. (2005). "Violent Lives: A Lifestyle Model Linking Exposure to Violence to Juvenile Violent Offending". *Journal of Research in Crime and Delinquency*, Vol. 42, No. 1: 3-26.
- Nonnemaker, J. M.; Neely, C. A.; Blun, R. W. (2003). "Public and private domains of religiosity and adolescent health risk behaviors; evidence from the national longitudinal study of Adolescent Health". *Social Science & Medicine*, Vol. 57, No. 11: 2049- 2054.
- Salmi, V.; Kivivuori, J. (2006). "The Association between Social Capital and Juvenile Crime: The Role of Individual and Structural Factors". *European Journal of Criminology*, Vol. 3, No. 2: 123-148.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی